

[0192] IN PEAR FONOLOGYSKE OPMERKINGEN

Hwa't tocht hie, dat Fokkema syn oanpart yn *Fonologie van het Nederlands en het Fries* ('s-Gravenhage, 1959) tonei it holkessen wêze koe foar de mei Frysk pielende fonologen, sil mei de moai yngeande bisprekkingen yn *Us Wurk* 1960 s. 43 ff. ¹⁾ en *It Beaken* 1961 s. 22 ff. ²⁾ wol fan bitinken foroarje moatte. Hwant hwat it meast opfalt is dat de beide kritiken op in tige wichtich punt meiïnoar stride, nml. yn 'e kwestje, oft de twielûden, binammen sokken lykas [iə] en [jI], sjoen wurde moatte as kombinaesjes fan twa aparte fonemen, dus [i] + [ə] en [j] + [I], of as ien foneem mei in del- en in opgeande wiksel-

1) *Fr. van Coetsem*, Enkele kanttekeningen bij een nieuw werk over de fonologie van het Fries.

2) *K. Heeroma*, Fonologie van het Fries.

foarm. De grounslaggen, de spulregels fan de fonology lizze sa't it liket noch net fêst. Dat komt ek nei foaren by de frage, hoefolle wurdpearen 't men hawwe moat om in tsjinstelling foar 18-karaets forklarje to kinnen. Van Ginneken easke yndertiid tsien, leau ik. En elk kin mar sizze, hoefolle't hÿ genôch achtet, liket it. Doe't yn 1955 op it Vosbergensympoazion (foar in nije Leechsaksyske stavering) *u* - *ui* yn it Hollânsk net as tsjinstelling gou, fornuvere dat de Deenske gasten, dy't mar ien wurdpear nedich hawwe om in fonologyske tsjinstelling biwize to kinnen. En der soene noch wol ris oare tsjinstellingen út fuortkomme kinne, as yn Hollân in húsfrou *U* en *ui* net útinoarhold wylst se de grienteman op it oanpriizgjen fan syn sipels ta biskie bidoelde to jaen : „Ui stinkt zo, vind ik” . . .

Fokkema hat hwat sunich west yn it bybringen fan biwizen foar de tsjinstellingen en dy oertsjûgje dêrom net altyd. En dêrby net jimmer lokkich yn de kar fan de wurdpearen dy't er àl neamt. Ynsté fan *kat* - *kâld* hie ik leaver nommen *kat* - *kâlt* of *sot* - *sâlt*. Fokkema forsint him earst fonetysk en dêrtroch letter fonologysk mei *nuet*, dat út fjouwer lûden bistiet en net út trije: in tsjinstelling koart-lang hawwe wy dus net yn *nút-nuet*; [tyx] : [ty:x] hie hjir wol past.

Foar [i] - [i:] foun ik it folgjende rychje:

pyk - piik	s[i]ken - s[i:]ken
ryk - riik	tyk - tiik
rys - riis	kryk - kriik

En foar [u] - [u:]:

bûk - boek (yn elts gefal de beam)	roes - rûs
dûk - doek (sb. of praet. fan <i>dûke</i>)	soes - sûs
poep - poep (Dútsker)	

Sjocht men de forbiningen [iə] en [jI] net as twa lûden mar as twielûden en boppedat as farianten fan ien foneem, dan soene der dus gjin wurdpearen foun wurde kinne dêr't it wurd mei [iə] hwat oars fan bitsjut as it wurd mei [jI] en allyksa mei [Iə] - [jɛ], [oə] - [ɥa] en [uə] - [ɥo]. Mar ik foun de folgjende rychjes:

a) [iə] - [jI]:

(oan)fierder	- fjirder	ierde - hjidde
ientsje	- [jI]ntsje	ieren - jierren
ier (sb. of adv./adj.)	- hjir	liere - ljirre
tsiene	- tsjinne	spier - spjir

b) [Iə] - [jɛ]:

earn - jern	keal - kjel
earne - jerne	learder - ljedder
earst - earst (= pas), hjerst	least- [ljɛst]
leaver (= > leaf) - leaver (= > graech)	

c) [oə] - [ɥa]:

board - board (= panne)	oare - oarre
koarts - koarts (bywurd)	poarje (Holl. porie) - poarje (= oantrûnje)
toan - toarn	poaten - poarten, poatten

d) [uə] - [uɔ]:

boei - buoi

boeren - buorren

foet - fuort

It arsenael fan brûkbere tsjinstellingen is noch to min brûkt. Dat dat folslein bleatlein wurde mei yn it hieltyd fierdergeande ûndersiik!

Teake Hoekema.